

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

№ 6/2011 г.

гр.София, 15 май 2012 г.

Върховният касационен съд на Република България, общо събрание на гражданска колегия, в съдебно заседание на 26 април 2012 г. в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ на Общото събрание на
Гражданска колегия,
ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС
и **ПРЕДСЕДАТЕЛ** на Гражданска колегия:
КРАСИМИР ВЛАХОВ

ПРЕДСЕДАТЕЛИ на

ОТДЕЛЕНИЯ: ДОБРИЛА ВАСИЛЕВА

ТАНЯ МИТОВА

ПЛАМЕН СТОЕВ

БОЙКА СТОИЛОВА

ЧЛЕНОВЕ:

1. ЖАНИН СИЛДАРЕВА	18. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА
2. КАПКА ЮСТИНИЯНОВА	19. МАРИО ПЪРВАНОВ
3. НАДЕЖДА ЗЕКОВА	20. ЕМИЛ ТОМОВ
4. НАДЯ ЗЯПКОВА	21. СВЕТЛА ДИМИТРОВА
5. ЕМАНУЕЛА БАЛЕВСКА	22. БОНКА ДЕЧЕВА
6. БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА	23. СВЕТЛА БОЯДЖИЕВА

7. МАРГАРИТА СОКОЛОВА
8. ЦЕНКА ГЕОРГИЕВА
9. СТОЙЧО ПЕЙЧЕВ
10. ЛЮБКА БОГДАНОВА
11. ВЕСКА РАЙЧЕВА
12. КОСТАДИНКА АРСОВА
13. ЗЛАТКА РУСЕВА
14. ДИЯНА ЦЕНЕВА
15. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА
16. ЛИДИЯ РИКЕВСКА
17. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА

24. ЖИВА ДЕКОВА
25. МИМИ ФУРНАДЖИЕВА
26. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА
27. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА
28. ВАСИЛКА ИЛИЕВА
29. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА
30. ОЛГА КЕРЕЛСКА
31. ЗОЯ АТАНАСОВА
32. ВЕСЕЛКА МАРЕВА
33. БОРИС ИЛИЕВ

при участието на секретаря **Борислава Лазарова**

постави на разглеждане тълкувателно дело № 6 по описа за 2011 г. на ОСГК,

докладвано от съдията **ЛЮБКА БОГДАНОВА**

С разпореждане от 2.11.2011 година на председателя на Върховния касационен съд е образувано тълкувателно дело № 6/2011 година на Върховния касационен съд, общо събрание на гражданска колегия по предложение на състав на Върховния касационен съд, гражданска колегия, трето гражданско отделение, който на основание чл.292 ГПК с определение № 150 от 10.06.2011 година е спрял производството по гр.д. № 1504/2010 година и е предложил на общото събрание на гражданска колегия да постанови тълкувателно решение по следния материалноправен въпрос:

Ако недвижим имот е прехвърлен на две лица срещу задължение за издръжка и гледане, което се изпълнява само от единия длъжник, може ли кредиторът да развали договора с другия длъжник поради неизпълнение, на основание чл.87, ал.3 ЗЗД, или няма това право, поради съответното приложение на правилата за солидарните задължения спрямо неделимото за издръжка и гледане, на осн.чл.129, ал.2 ЗЗД.

Общото събрание на гражданска колегия на Върховния касационен съд, за да се произнесе взе предвид следното:

В съдебната практика по поставения въпрос са формирани две становища в постановени по реда на чл.290 ГПК решения.

В решение № 241 от 17.05.2010 г. по гр.д. № 1476/2009 г. на ВКС, III г.о. е прието, че когато издръжката и гледането е задължение на две и повече лица, според изричната уговорка длъжниците са солидарно отговорни пред всички правоимащи да ги получат. Неделимостта на задължението произтича и от разпоредбата на чл.128 ЗЗД; тя е качество за правата на кредитора /кредиторите/ и тежест за задълженията на длъжника /длъжниците/. Неправилно обаче, поради посочения характер те се отъждествяват във всяко отношение със солидарните. Съгласно чл.129, ал.1 ЗЗД предметът на неделимото задължение следва да се предаде на всички кредитори общо, което по същество означава, че всеки длъжник е обвързан да предаде на кредитора едновременно с другия длъжното. Тази особеност е отклонението от общото правило,

че при множество на кредиторите, а по необходимост и при множество на длъжниците, облигационното задължение се разделя между участващите в него лица. При неделимите задължения кредиторът има основание и право да очаква и изисква прякото изпълнение на задълженията от страна на всеки един от длъжниците, което следва от разпоредбата на чл.129, ал.1, изр.2 ЗЗД. Ищецът –кредитор, като изправна страна може да иска разваляне на сключения договор с неизправния длъжник, ако той е в забавяне и неизпълнение според изискванията на чл.63, 66 и 87 ЗЗД, т.е. неизпълнението не е незначително, дори и по морални съображения-несъобразяване с добрите нрави и добросъвестността.

С решение № 675 от 12.10.2010 г. по гр.д. № 972/2009 г. на ВКС, IV г.о. е прието, че неделимостта като характеристика на задължението се състои в това, че предметът му не може да бъде предаден на части, а само изцяло. В чл.129, ал.1 ЗЗД се предвижда, че когато кредиторите са повече, предметът на задължението трябва да се предаде общо на всички кредитори, но всеки от тях може да иска дължимото да се предаде за пазене съгласно чл.97 ЗЗД. За всичко останало спрямо неделимите задължения се прилагат съответно правилата относно солидарните задължения. В закона няма разпоредба, която да постановява, че когато длъжниците са повече, всички те общо трябва да предадат предмета на задължението или че всеки длъжник отделно от другите трябва сам да предаде предмета на задължението. Обратно- след като на основание чл.129, ал.2 ЗЗД за всичко останало се прилагат правилата относно солидарните задължения, изпълнението от единия солидарен длъжник освобождава всички съдължници-чл.123, ал.1, изр.1 ЗЗД. Удовлетвореният кредитор няма никакви права спрямо освободените съдължници, като отношенията между изпълнилия и неизпълния длъжници се уреждат съгласно правилото на чл.127 ЗЗД. Или, когато на кредитора по алеаторния договор се предоставят грижи и издръжка в пълния уговорен обем, неизпълнението на някой от длъжниците не може да доведе до разваляне на договора нито изцяло, нито само по отношение на неизпълнилия, тъй като кредиторът е удовлетворен.

Общото събрание на гражданска колегия намира за правилно второто становище, поради следното:

Алеаторният договор е такъв, при който кредиторът срещу прехвърляне право на собственост върху недвижим имот получава като насрещна престация грижи и издръжка. За да е налице точно изпълнение на същия от страна на длъжника той следва да предоставя ежедневно и непрекъснато грижи и издръжка в натура на кредитора в обем да бъдат задоволени нуждите му от място за живеене, храна, отопление, осветление, медицинско обслужване, лекарства и други ежедневни нужди. Тези грижи и даването на издръжка в натура с оглед свободата на договаряне могат да бъдат предложени на кредитора за изпълнение от повече от един длъжник, с което той се съгласява сключвайки алеаторния договор с тях.

Точното изпълнение на поетите задължения изисква кредиторът да получи желаните от него грижи и натурална издръжка непрекъснато и ежедневно, но не извън договорения обем. Приемайки задължението да бъде изпълнявано от няколко лица кредиторът по същество изисква от длъжниците пълно и точно да престират, но не едновременно и заедно. По силата на облигационното отношение, длъжникът трябва да престира, т.е. да осъществи един резултат.

За да се разделят престацията на делими и неделими от значение е дали престацията може да се изпълни на части, така че частичното изпълнение да представлява интерес за кредитора. При неделимото задължение е невъзможно частично изпълнение. С оглед спецификата на договора и липсата на изрична регламентация в действащото право при множество длъжници по договора, водещо следва да бъде дали е постигнато в крайна сметка пълно изпълнение на задължението /точно изпълнение/ и дали кредиторът е напълно удовлетворен. Дължимата престация по своя характер е неделима и поради това задължението на множеството длъжници по алеаторния договор е също неделимо съгласно чл.128, ал.1 ЗЗД. От тук и изводът, че когато на кредитора по алеаторния договор се предоставят грижи и издръжка в пълния уговорен обем от един длъжник, липсата на изпълнение от някой от другите длъжници не може да доведе до разваляне на договора на основание чл.87, ал.3 ЗЗД- поради неговото неизпълнение.

Хипотезата на неделимост на задължение, поето от няколко длъжници, не е изрично уредена в закона, поради което за регламентиране отношенията на кредитора с множеството длъжници и на длъжниците помежду им следва да се приложи съответно разпоредбата на чл.129, ал.2 ЗЗД и правилата на чл.122 и чл.123 ЗЗД, а именно, че кредиторът може да иска изпълнението на цялото задължение от всеки от солидарните длъжници, като изпълнението на един освобождава всички останали. За пасивната солидарност е характерно, че има един кредитор и двама или повече длъжници. Облигационните отношения между тях са свързани по такъв начин, че когато един от тези солидарни длъжници изпълни се погасяват и задълженията на всички останали, т.е. налице е единна престация. Когато две или повече лица дължат еднаква престация по такъв начин, че всеки е длъжен да я изпълни, но кредиторът може да я иска от всеки длъжник, тези длъжници са солидарни длъжници. Кредиторът може да иска изпълнение на задължението от всеки длъжник по свой избор в пълен размер или да предяви иска си срещу всички солидарни длъжници. Удовлетвореният кредитор няма никакви права спрямо вече освободените длъжници, а отношенията между изпълнилия и неизпълните длъжници ще се уреждат съобразно разпоредбата на чл.127 ЗЗД.

При пасивната солидарност интересът на кредитора е да получи договорения краен резултат. Всеки длъжник се намира в самостоятелно, отделно правоотношение с кредитора, но всички тези отделни правоотношения са свързани помежду си посредством целта- да се удовлетвори интересът на кредитора. Специфичната крайна социална цел при алеаторния договор е да се осигури на кредитора един по-добър начин на живот, изразяваща се в ежедневно покриване на потребностите му. Вътрешните отношения между длъжниците и регламентацията, по която следва да се постигне уговореният краен резултат, са без значение за кредитора. Той е сключил договора за да получи договорения резултат, поради което за него е без значение кой лично и пряко от длъжниците го е осъществил. Следователно вътрешната свобода в отношенията между длъжниците е извън преценката на кредитора, ако се установи, че крайният резултат е осигурен и цялостното задължение- морално и материално е изпълнено. В конструкцията на множество длъжници кредиторът е подчинен на крайното изпълнение. При задоволен кредиторски интерес - точното изпълнение да покрива крайния резултат - без значение от кой от длъжниците е изпълнено, е налице пълно и цялостно изпълнение, защото кредиторът извън това няма какво повече да получи в съдържанието на своя интерес. Точното изпълнение от изправния длъжник освобождава изцяло останалите съдължници от престиране на същото задължение, поради което кредиторът не може да развали договора с другите длъжници поради неизпълнение, на основание чл.87, ал.3 ЗЗД, предвид съответното приложение на правилата за солидарните задължения спрямо неделимото за издръжка и гледане на основание чл.129, ал.2 ЗЗД.

По изложените съображения Общото събрание на гражданска колегия на Върховния касационен съд на Република България

РЕШИ:

Ако недвижим имот е прехвърлен на две лица срещу задължение за издръжка и гледане, което се изпълнява само от единия длъжник като на кредитора се предоставят грижи и издръжка в пълния уговорен обем, неизпълнението от другия длъжник не може да доведе до разваляне на договора на основание чл.87, ал.3 ЗЗД нито изцяло, нито само по отношение на неизпълнилия, тъй като намират приложение правилата на солидарните задължения спрямо неделимото такова за издръжка и гледане, на основание чл.129, ал.2 ЗЗД.

ПРЕДСЕДАТЕЛ на Общото събрание на
Гражданска колегия,
ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС
и ПРЕДСЕДАТЕЛ на Гражданска колегия:
КРАСИМИР ВЛАХОВ.....

ПРЕДСЕДАТЕЛИ на
ОТДЕЛЕНИЯ: ДОБРИЛА ВАСИЛЕВА.....
ТАНЯ МИТОВА.....
ПЛАМЕН СТОЕВ.....
БОЙКА СТОИЛОВА

ЧЛЕНОВЕ:

1. ЖАНИН СИЛДАРЕВА.....	18. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА.....
2. КАПКА ЮСТИНИЯНОВА.....	19. МАРИО ПЪРВАНОВ.....
3. НАДЕЖДА ЗЕКОВА.....	20. ЕМИЛ ТОМОВ.....
4. НАДЯ ЗЯПКОВА.....	21. СВЕТЛА ДИМИТРОВА.....
5. ЕМАНУЕЛА БАЛЕВСКА.....	22. БОНКА ДЕЧЕВА.....
6. БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА.....	23. СВЕТЛА БОЯДЖИЕВА.....
7. МАРГАРИТА СОКОЛОВА.....	24. ЖИВА ДЕКОВА.....
8. ЦЕНКА ГЕОРГИЕВА.....	25. МИМИ ФУРНАДЖИЕВА.....
9. СТОЙЧО ПЕЙЧЕВ.....	26. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА.....
10. ЛЮБКА БОГДАНОВА.....	27. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА.....
11. ВЕСКА РАЙЧЕВА	28. ВАСИЛКА ИЛИЕВА.....
12. КОСТАДИНКА АРСОВА.....	29. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА.....
13. ЗЛАТКА РУСЕВА.....	30. ОЛГА КЕРЕЛСКА.....
14. ДИЯНА ЦЕНЕВА.....	31. ЗОЯ АТАНАСОВА.....
15. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА.....	32. ВЕСЕЛКА МАРЕВА.....
16. ЛИДИЯ РИКЕВСКА	33. БОРИС ИЛИЕВ.....
17. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА.....	

**ОСОБЕНО МНЕНИЕ НА СЪДИИТЕ
ОЛГА КЕРЕЛСКА , НАДЯ ЗЯПКОВА , ЖИВА ДЕКОВА И БОНКА ДЕЧЕВА
ПО ТЪЛКУВАТЕЛНО ДЕЛО №6/2011 ГОД. НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД ,
ОСГК.**

Не споделяме възприетото от ОСГК при ВКС становище, че в случаите на прехвърлен на две или повече лица имот срещу задължение за гледане и издръжка и изпълнение на задължението в пълен обем само от един от длъжниците по договора, неизпълнението на другия длъжник не е основание да се развали договора по отношение на него, поради прилагане на правилата за солидарните задължения съгл.чл. 129, ал. 2 ЗЗД.

Съображенията ни са следните:

Вярно е, че задължението за гледане и издръжка / ако в договора е формулирано по този начин/ по правния си характер е неделимо. Поради специфичния характер на ненаименования договор за гледане и издръжка обаче, правилата на солидарните задължения не следва да се прилагат пряко. В този смисъл с Р. № 99/30.06.1986 г. по гр. д. № 65/86 г., ВС, ОСГК е прието, че задължението за гледане и издръжка, което е поето да се изпълнява от повече от едно лице, макар и неделимо, не следва да се отъждествява във всяко отношение със солидарните задължения. При неделимите задължения кредиторът има основание и право да очаква и да изисква пряко изпълнение на задължението от страна на всеки един от съдължниците. Неизпълнилият задължения по договора ответник не може да бъде снет за изправен длъжник за сметка на изпълнението от страна на другия съдължник над дължимата лично от него част според договора. Ищецът-кредитор, изправна страна по договора, може да иска разваляне на сключения договор по отношение на неизправния длъжник, ако последният е в забава и в неизпълнение според изискванията на чл. 63, чл. 66 и чл. 87 ЗЗД, в случай, че неизпълнението не е незначително, както и дори и по морални съображения. Вярно е, че цитираното решение няма задължителен характер, но съгласно чл. 43, ал. 2, т. 1 от ЗУС /отм. Д.В бр.59/22.07.1994 год./ служи за ръководство на съдилищата.

Към приетото с посоченото решение на ВС, ОСГК може да се допълни следното:

Отъждествяването на неделимите задължения със солидарните задължения и прякото прилагане на правилата относно изпълнението на солидарните задължения е в противоречие с нормата на закона, доколкото разпоредбата на чл. 129, ал. 2 ЗЗД предвижда съответно прилагане на правилата относно солидарните задължения към неделимите такива. Това предполага задължително съобразяване със спецификата и целта на ненаименования договор за прехвърляне на имот срещу задължение за гледане и издръжка.

С директно позоваване на разпоредбата на чл. 123 ЗЗД мнозинството на ОСГК, ВКС приема, че кредиторският интерес е удовлетворен когато едно от създадените лица е изпълнило поетите по договора задължения в пълния уговорен обем, поради което за кредитора не възниква потестативното право да иска разваляне на договора по отношение на длъжника, който не е изпълнява.

Посоченото разбиране не държи сметка, че договорът за гледане и издръжка по принцип е обусловен от личността на страните между които се сключва, от техните индивидуални качества и характерни особености, в който смисъл е ТР № 30/17.06.1981 г., ВС, ОСГК. Затова не може да се приеме, че когато единият от длъжниците изпълнява, изпълнението е „така, както е уговорено и в пълнен обем“, доколкото изпълняващият длъжник не може да изпълни поетите с договора задължения от другото/другите/ задължени лица, възложени му /им/ и поети от него /тях/ с оглед личността му /им/. С оглед на това при неизпълнение от страна на едно или повече от създадените лица, кредиторският интерес не е удовлетворен и условията на чл. 87, ал. 1 ЗЗД за разваляне на сключения договор по отношение на него/тях /са налице. Възприетото от мнозинството на ОСГК разрешение на въпроса е относимо към случаите, когато в договора за прехвърляне на имот срещу задължение за издръжка и гледане изрично е посочено, че поетите в него задължения могат да се изпълняват и чрез трети лица. Това би означавало, че за кредитора е без значение кой изпълнява поетите задължения за издръжка и гледане / тоест договорът не е сключен с оглед личността на задължените лица/.

С възприетия от ОСГК, ВКС отговор на поставения правен въпрос на практика се пренебрегват разпоредбите на чл. 20, чл. 20а, чл. 63 ЗЗД, касаещи всички сключени договори, а по силата на чл. 44 ЗЗД и едностранныте сделки. Не се съобразява волята на страните при сключване на договора, а именно: поетите с договора задължения да се изпълняват от две /или повече лица/, а не само от един длъжник. Пренебрегва се императива на чл. 20а ЗЗД, според който изразената от страните в договора воля има значение на закон в отношенията между тях. Стимулира се недобросъвестно поведение на едно /или повече/ от създадените лица като се игнорира разпоредбата на чл. 63 ЗЗД, изискваща поетите с договорите задължения да се изпълняват добросъвестно.

Изискването за добросъвестно изпълнение на поети договорни задължения е основополагащо в договорното обективно право. Ако договорите се сключват, за да не се изпълняват, би отпаднала тяхната функция на регулиращи отношенията между страните основания.

С решението, прието от ОСГК, ВКС се игнорират и вътрешните отношения между длъжниците, доколкото според становището на мнозинството, те са без значение за кредиторския интерес.

Правото и правораздавателната дейност обаче, имат за цел да регулират отношенията между правните субекти, като се държи сметка за резултата от тази дейност и как този резултат се отразява на обществените отношения като цяло. Ако вътрешните отношения между страните-задължени лица по договора за издръжка и гледане не са уредени изрично /каквото е масовият случай/, при възприетия от ОСГК, ВКС подход ще се облагодетелства недобросъвестният длъжник. По отношение на него кредиторът не може да развали договора и този длъжник ще запази съответната част от

собствеността върху недвижимия имот. За добросъвестния длъжник остава възможността да търси парично обезщетение за грижите и издръжката, които е положил по договора над дължимото от него, в това число и по съдебен ред, което ще го натовари с плащане на такси и разноски. Отделен остава въпроса, че характерът на претираното от него в много от случаите не може да бъде съизмерено в пари и паричното обезщетяване не е подходящ еквивалент на натуралната престация. В крайна сметка, резултатът от възприетото регулиране на отношенията по договор от този вид, изпълнен от едно от задължените лица, освен незаконосъобразен е и несправедлив.

ПОДПИСАЛИ С ОСОБЕНО МНЕНИЕ: